

Kasvava matkailu, metsä- ja kaivosteollisuus luo kasvun mahdollisuudet - toimeenpanoon tarvitaan vahvaa valtion tukea

Lappi tarvitsee kohdennettua asuntopolitiikkaa, kannustimia työvoiman liikkuvuuteen ja pohjoisen väyläverkon kehittämistä. Kehysriihessä on poistettava Lapin kasvun esteitä ja päätettävä Pohjoisen ohjelman toimeenpanosta, vaativat Lapin seutukunnat.

Lapin kautta kulkee Suomen maayhteys Eurooppaan. Lapin kansainvälinen merkitys on erittäin suuri, ja tällä hetkellä Lappi on ainoa maakunta, jossa työllisyys kasvaa ja työttömyys vähenee. Taloudessamme korostuu kansainvälisyys: matkailulla, metsä- ja kaivosteollisuudella on merkittävä rooli.

Lapin matkailun kansainvälistyminen ja ympärivuotisuus on kasvattanut toimialan liikevaihdon n. 1,6 mrd. €. Matkailu on ainoa vientitoimiala, joka maksaa arvonnäköveronsa Suomeen. Historialliset, suorat lumettoman ajan reittilennot Keski- ja Etelä-Euroopasta Kittilään ja Rovaniemelle kesällä 2025 ovat pitkän kehitystyön tulos. Lapin kunnissa on käynnissä ja käynnistymässä investointeja yli 31 mrd. € arvosta vuoteen 2035. Lapin kauppakamarin investointipotentiaaliselvityksen mukaan näistä puhtaasti energian kohdentuvat investoinnit 16,3 mrd.€

Pohjoisen painoarvo on noussut entisestään ja Lapin kansainvälinen vetovoima luovat kasvua koko Suomelle. Pohjoisen geopoliittinen asema, yhteiskunnan toimintavarmuus ja huoltovarmuusyhteytemme ovat myös naapurivaltioidemme Ruotsin ja Norjan intresseissä. Lapin matkailun lentoliikenteen matkustajamäärät ovat jo ylittäneet koronakriisiä edeltävät luvut verrattuna valtakunnallisiin vastaaviin lukuihin. Matkailurakentamisen kasvu ei kuitenkaan luo markkinaehtoisesti toteutuvaa asuntorakentamista. Haasteena on julkisten perusinfrastruktuuri-investointien vähäisyys ja rakentamishankkeiden viivästymiset. Tämä johtaa talouskasvun tyrehtymiseen etenkin kasvukeskusten ulkopuolella, jonne energia-, kaivos-, matkailu- ja metsäteollisuusinvestoinnit toteutuvat. Olemme huolissamme, että talouden kasvupotentiaali uhkaa jäädä hyödyntämättä.

Esitämme Meri-Lapin, Pohjois-Lapin ja Tunturi-Lapin seutukuntien puolesta seuraavia toimia maan hallitukselle kehysriihen yhteydessä toteutettaviksi tai muussa päätöksenteossa tarkasteltavaksi:

- Pohjoisen ohjelman toimeenpanon aloittamista
- Työvoiman liikkuvuuden parantamista
- Asunto-ohjelman ja opintolainakokeilun toteuttamista
- Infrastruktuurihankkeiden käynnistämistä kansallisella ja pohjoismaisella liikennejärjestelmien yhteensovittamisella
- Kansainvälisten valtionrajojen ylittävien uusien eurooppalaisella raideleveydellä toteutettavien ratayhteyksien ratasuunnitelmien toteuttaminen

Toimenpide-ehdotuksemme pohjoisen ohjelman toteuttamiseksi ovat seuraavilla sivuilla.

YHTEYSTIEDOT JA LISÄTIETOJA

Sari Moisanen
Seutupäällikkö
p. 0408209584

Reija Viinanen
Toiminnanjohtaja
p. 0400423370

Veli-Matti Hettula
Toiminnanjohtaja
p. 0400415345

Asumisen ja työvoiman liikkumiseen kannustavat ratkaisut Pohjoisessa

25. *Valmistellaan ja toteutetaan pohjoisen asunto-ohjelma, jolla vahvistetaan edellytyksiä elinvoimaa edistävien investointien kohdistumiseksi alueille.*

- Valtionomistusyhtiöihin vaikuttaminen, ei ainoastaan ARA – asuntorakentamista suunnataan vanhoihin suunnitelmiin liittyen. Asuntorakentamista sinne, missä tarve on.
- Asunto-ohjelma on käynnistettävä ja osallistettava valtionomisteiset organisaatiot ja rahoituslaitokset
- Uudis- ja peruskorjausrakentaminen tulee ottaa huomioon valmistelussa
- Valtionrajat ylittävä asumisen ja työvoiman saatavuus ovat yhteinen haaste pohjoisessa
- Kausityöntekijöiden asuminen / investointihankkeiden yhteydessä tarvittavat majoitusratkaisut
- Markkinat eivät toimi pienten kuntien tarpeista lähtöisin

24. *Tehdään selvitys erilaisista tukitoimista, joilla voidaan olettaa olevan vaikutuksia opiskelijoiden muuttopäätöksiin ja/tai halukkuuteen tehdä työtä pohjoisessa Suomessa. Selvityksessä tulee arvioida mahdollisuus toteuttaa määräraikaisen alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu- ja tutkimushanke pohjoisessa Suomessa ns. Norjan mallia soveltaen. Selvityksen yhteydessä tulee lisäksi tehdä esityksiä vaihtoehtoisiksi toimiksi alueelliselle opintolainahyvitykselle sekä arvioida niiden kustannuksia ja vaikuttavuutta suhteessa mahdolliseen alueelliseen opintolainahyvitykseen.*

- Kustannustehokkuuden vuoksi Pohjoisen Suomen ohjelman toimenpide-esityksen mukaiseen selvitykseen mahdollisesti suunnattavat määrärahat tulee kohdentaa ensisijaisesti varsinaiseen käytännön pilotointiin.
- Aiemmin esitetty ja suunniteltu opintolainan hyvityskokeilu on ns. Norjan mallin mukainen ja sen yhteydessä voidaan arvioida sekä kustannuksia että sen vaikuttavuutta Suomessa sekä kehittää vaihtoehtoisia toimia opintolainahyvitykselle.

Kansainvälisen henkilöraide liikenteen palveluiden turvaaminen

40. *Kehitetään kauko- ja lähijunaliikenteen raideliikennettä elinkeinotoimintojen ja kansalaisten saavutettavuuden edistämiseksi. Edistetään eurooppalaisen raideleveyden ulottamista Pohjois-Suomeen elinkeinoelämän ja kansalaisten saavutettavuuden parantamiseksi*

- Pitkänmatkainen henkilöraide liikenne tukemaan kansainvälistä saavutettavuutta
- Rahoitusratkaisut vuoden 2032 jälkeen tulee toteuttaa taloudellisesti ja kestävästi

Yhteinen, valtionrajat ylittävä strateginen ohjelma pohjoisilla alueilla

44. *Osana Pohjoisen Suomen ohjelman toimeenpanoa määritellään Norjan, Ruotsin ja Suomen Pohjoisen ohjelmien ja strategioiden väliselle yhteistyölle kansalliset ja alueelliset tasot sisältävä kokonaisrakenne, parantamaan ohjelmissa mainittujen asioiden Pohjoismaista koordinaatiota ja mahdollistamaan alueiden välistä yhteistyötä. Laaditaan kevään 2025 aikana Suomen johdolla Suomen, Ruotsin ja Norjan yhteinen Pohjoisten alueiden strateginen ohjelma.*

- Valtioiden välinen ohjelma tarvitaan, jotta pohjoisen liikenne- ja asumisratkaisut voidaan toteuttaa uskottavasti.
- Arktisen alueen ilmastolliset ja luonnonolosuhteiden vaatimukset edellyttävät valtionrajat ylittävien yhteisten ratkaisujen etsimistä ja yhdessä sovittua normistoa kestävien investointien toteuttamiseen.

Lapin liikenneyhteydet kuntoon

26. Varmistetaan toimintavarmojen tie- ja rautatieyhteyksien kehittyminen (ml. raideleveyskokeilu) Ruotsin ja Norjan satamiin. Luodaan Ruotsin ja Norjan viranomaisten kanssa määrätietoinen **pohjoisen liikennejärjestelyiden pitkän aikavälin kehittämisohjelma** ja luodaan tälle työlle selkeä rakenne ja vastuut. Ohjelmaan pitää sisältyä ainakin selvitykset raideyhteyksistä Narvikin ja Tromssan satamiin. Käynnissä oleva läntisen raideleveyden selvittäminen Perämeren kaarella tulee nivoa osaksi ohjelmaa. Ohjelman tulee pitää sisällään myös rahoitusvaihtoehtojen tarkastelun ja eri mallien arvioinnin sisältäen Suomen, Ruotsin ja Norjan kansallisen rahoituksen, kansallisten rahastojen käyttömahdollisuudet, Pohjoismaiden investointipankin rahoituksen sekä Naton ja EU:n rahoituskanavien käytön.

27. Kehitetään **länsi-itäsuuntaisia liikenneyhteyksiä** turvallisuuspoliittisista ja saavutettavuuden näkökohdista käsin. Puhtaan siirtymän investoinnit, ml. kaivannaisteollisuus, akkuteknologia ja tuulivoimarakentaminen tarvitsevat toimivia liikenne- ja voimajohtoyhteyksiä. Investoinnit ja huoltovarmuus lisäävät pohjoisen kautta Ruotsiin ja Norjaan johtavien tie- ja ratayhteyksien sekä niihin kytkeytyvien väylien merkityksen kasvua. Suomen ja Ruotsin Nato-jäsenyydet ovat lisänneet liikkumista Pohjoisella alueella merkittävästi.

- Pohjoisen liikennejärjestelyiden pitkän aikavälin kehittämisohjelmaan tulee sisällyttää yhteydet Narvikiin (v. 2036) ja Tromssan satamaan (v. 2050) Lapin liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti.
- Kansainvälisten valtionrajat ylittävien uusien eurooppalaisella raideleveydellä toteutettavien ratayhteyksien ratasuunnitelmien toteuttaminen
- Raideleveys selvitys valmistuu elokuussa 2025. Toteuttamissuunnitteluun tulee varata riittävät resurssit ja ratayhteyssuunnitelmien tulee sisältää valmiudet toteuttaa rata eurooppalaisella raideleveydellä Haaparanta-Tornioista ensivaiheessa Tornion Røyttään ja Kemin Ajokseen, toisen vaiheen toteutus Kolarin radan sähköistämisen yhteydessä sekä tämän jälkeen Rovaniemelle ja Sodankylään. Uuden raideleveyden lisäksi on säilytettävä myös nykyinen raideleveys.
- Valtionrajat ylittävien raidehankkeiden suunnitelmien yhteydessä tulee kartoittaa suomalaisten teollisuustoimijoiden tarve kuljetuksille Narvikin satamaan.
- Kolmen valtion osalta yhteiset kehittämiskäytävät, yksi tai kaksi käytävää, jotka priorisoidaan ja liikennejärjestelmäsuunnitelmat harmonisoidaan. EU:n CEF-rahoituksen jatkuminen ja Military Mobility -rahoituksen hyödyntäminen pohjoisen infrastruktuuriratkaisuissa; nykytilanteessa pohjoisen alueen puolustus ja huoltovarmuus ovat infrastruktuurin osalta haavoittuvampia kuin muualla Suomella ja Euroopassa.
- Valtioiden yhteistyöhön tarvittavat organisaatiotasot on saatava kuntoon. Mitä, millaisia ja kenen tekemiä päätöksiä valtioiden osalta tarvitaan, jotta kansainväliset yhteistyöhankkeet voivat edetä oikea-aikaisiin päätöksiin ja toimenpiteisiin.

Strateginen tieverkko ja suunnitelmavalmius kuntoon

35. Edistetään **TEN-T-ydinverkon ja kattavan verkon liikenneyhteyksiä** määrätietoisesti erityisesti investointien kohteena olevilla alueilla. Pohjoisen Suomen liikennestrategian (2036) toimenpide-ehdotuksia tulee sisällyttää osaksi valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa (L12) ja sitä toteuttavaa Väyläviraston investointiohjelmaa (vuosille 2026–2032).

36. Nostetaan pitkäjänteisesti pohjoisen liikenneverkon **perusväylänpidon rahoitustasoa** mm. kokonaisturvallisuuden, elinkeinojen ja uusien investointien varmistamiseksi pohjoiseen. Samalla varmistetaan muun ohessa myös vähäliikenteisen väyläverkon kunto ja toimintavarmuus.

37. Kehitetään keskeisten tiestön, raideliikenteen ja meriliikenteen väylien **suunnitelmavalmiutta** mahdollistamaan hankkeiden edistäminen valtion väyläverkon investointisuunnitelmaan.

- VT21/E8, Nelostien-E75 ja VT5 osalta pohjoisen toimenpiteiden toteutus tulee aloittaa LJS:n toimeenpanon yhteydessä.
- Vähäliikenteisten teiden kunnossapito on resursoitava Väyläviraston investointiohjelman yhteydessä. Huoltovarmuuden ja yhteiskunnan toimintavarmuuden turvaaminen.
- Suunnitelmavalmiustasoa tulee nostaa Lapin liikennejärjestelmäsuunnitelman 2035 tavoitteiden saavuttamiseksi.